

Література

1. Барановський О. Проблеми власності та легалізації капіталів і доходів в Україні / О. Барановський, В. Сіденко // Дзеркало тижня. – 2004, 15 травня.
2. Бузгалин А. Либерализация Versus Модернизация (сравнительный анализ переходных экономических систем) / А. Бузгалин, А. Колганов // Вопросы экономики. – 1998, № 8. – С. 38-56.
3. Душанич Т.Н. Экономика переходного периода / Т.Н. Душанич, Й.Б. Душанич. – М.: Институт международного права и экономики, 1996. – 184 с.
4. Економіка зарубіжних країн: Підручник / [А.С. Філіпенко, В.А. Вергул, Т.С. Бураківський та ін.]. – К.: Либідь, 1996. – 416 с.
5. Єрохін С.А. Загальний сценарій структурної трансформації розвинутих країн / С.А. Єрохін // Актуальні проблеми економіки. – 2002, № 11. – С. 2-8.
6. Козуб Д.А. Переходные процессы в экономике индустриального типа: содержание и методы структурирования): Автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.01.01/ Козуб Данила Анатольевич – Харьков, 2001. – 20 с.
7. Корнаи Я. Трансформационный спад / Янош Корнаи // Вопросы экономики. – 1994, № 3. – С. 4-26.
8. Кубай Н.Є. Становлення і розвиток приватного підприємництва в перехідній економіці (на прикладі малих підприємств України): Автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.01.01 / Кубай Наталія Євгенівна. – Львів, 1999. – 17 с.
9. Савка Н.В. Макроекономічні проблеми розвитку підприємництва у перехідній економіці України: Автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.01.03 / Савка Наталія Володимирівна. – Львів, 1997. – 184 с.
10. Трансформація моделі економіки України (ідеологія, протиріччя, перспективи): Інститут економічного прогнозування / за ред. В.М. Гейця. – К.: Логос, 1999. – 500 с.
11. Яременко О.А. Переходные процессы в экономике Украины: Институциональный аспект / О.А. Яременко. – Х.: Основа, 1997. – 182 с.

УДК 342.8

Доц. І.М. Карамбович, канд. экон. наук – Академія митної служби України

ВЗАЄМОДІЯ КРАЇН У РАМКАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ЯК ВАЖЛИВА ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ

Висвітлено питання регіоналізації міжнародної торгівлі. Розглянуто найбільші регіональні торгові об'єднання.

Ключові слова: міжнародна торгівля, торгові угоди, зони вільної торгівлі.

Assoc. prof. I.M. Karambovych – Custom service academy of Ukraine

Countries co-operation within the framework of integration associations as important progress of world trade trend

Article is devoted to a question of the international trade regionalization. It deals with the biggest regional trade unions.

Актуальність проблеми. На сьогоднішньому етапі розвитку світового господарства міжнародна торгівля є основною формою міжнародної економічної діяльності. Оскільки, останнім часом однією з найбільш чітко виражених тенденцій розвитку міжнародної торгівлі стала тенденція торгової взаємодії країн у рамках інтеграційних об'єднань, то дослідження цього питання має важливе наукове значення.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблематику регіоналізації міжнародної торгівлі в сучасній світовій економіці досліджено в роботах багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Серед них можна назвати А. Шниркова, Р.І. Хасбулатова, І.А. Філіпову, Т.М. Мельник та ін.

Причиною такої уваги з боку науковців до зазначеної проблеми є те, що міжнародна торгівля в рамках інтеграційних об'єднань зростає великими темпами, і паралельно значними темпами щорічно збільшується кількість регіональних торгових угод.

Метою статті є проаналізувати сучасний стан регіоналізації світової торгівлі, виявити плюси та мінуси регіоналізації загалом для міжнародної торгівлі.

Виклад основного матеріалу. Важливою тенденцією розвитку світової торгівлі на сучасному етапі є взаємодія країн-торговельних партнерів у рамках різних інтеграційних об'єднань. Економічне об'єднання країн на регіональній основі зумовлено тим, що зростаючі обсяги багатоменклатурного виробництва багатьох країн стають завеликими для їх внутрішніх ринків, тому створення ширшого єдиного економічного простору є сприятливим чинником розвитку та підвищення їх конкурентоспроможності. На території країн, що входять до відповідного регіонального об'єднання, ліквідуються внутрішні бар'єри для переміщення товарів, здійснюється єдина для всіх країн митна політика, координується податково-бюджетна, грошово-кредитна політика, спільно вирішуються проблеми обслуговування товарних потоків та ін.

Останні 10-12 років характеризуються відчутним ростом кількості регіональних торгових угод. Станом на 2005 р., у ГАТТ/СОТ було нотифіковано 330 торгових угоди, серед яких реально функціонує близько 180. Переважна більшість таких угод – це зони вільної торгівлі. Із числа діючих угод на них припадає 84 %, а із запропонованих і тих, за якими ведуться переговори – 96 %. Є багато причин, які це пояснюють, серед них: по зонах вільної торгівлі простіше домовитися; вони вимагають меншої координації зовнішньоекономічної політики, зберігають незалежність країн у формуванні митної політики відносно третіх країн, дають змогу розвести питання членства в рамках митних союзів, спільних ринків, економічних союзів і розвитку простих форм міжнародної інтеграції.

За допомогою зон вільної торгівлі вирішуються питання доступу до стратегічних ринків, тому географічна близькість партнерів часто не обов'язкова, на відміну від складніших форм міжнародної інтеграції, що припускають наявність спільних кордонів.

Домовленості в рамках ГАТТ/СОТ формують багатобічну систему основних вимог до формування і функціонування зон вільної торгівлі. Основними вимогами є: СОТ дає змогу створити такі зони як виняток з режиму найбільшого сприяння; такі угоди члени СОТ повинні укладати лише з іншими країнами-членами, тоді як із країнами – не членами – лише як виняток (на практиці дотримання цієї вимоги неоднозначне); перехід до вільної торгівлі має стимулювати торгівлю між цими країнами і не створювати додаткових бар'єрів для третіх країн; вільна торгівля товарами повинна бути взаємною і

охоплювати основну частину товарообігу між сторонами, включаючи основні сектори економічної діяльності; перехід до зон вільної торгівлі повинен здійснюватися протягом розумного періоду часу, який може бути більшим 10 років лише у виняткових випадках. Вважають, що це достатній термін, щоб переважна більшість національних виробників адаптувалися до нових умов конкуренції. У сучасній світовій економіці вже сформовані основні центри тяжіння зон вільної торгівлі. Лідерами тут є ЄС, ЄАСТ, Чилі, Сінгапур, США, Індія [1].

Практично всі країни-члени СОТ є учасниками однієї або кількох регіональних угод. Наприкінці 90-х рр. 61 % світової торгівлі припадало на торгівлю всередині регіональних організацій і блоків, зокрема в рамках АТЕС – 23,7 %, ЄС – 22,8 %, НАФТА – 7,9 %, зони вільної торгівлі Північної і Південної Америки (ФТАА) – 2,6 %, країн Європейського Середземномор'я – 2,3 %, АСЕАН – 1,3 % [2].

Нині всі економічно розвинені країни входять в одну з чотирьох груп вільної торгівлі: Європейський Союз, ЄАВТ, Канадсько-Американська угода про вільну торгівлю та Австралійсько-Новозеландська угода про встановлення більш тісних економічних відносин.

Зараз, наприклад, швидкими темпами розвивається процес щодо створення нового континентального об'єднання "всіх американців" ФТАА (Free Trade Area of the Americas), яке стане найкрупнішою зоною вільної торгівлі в світі, яка буде охоплювати 34 країни з населенням 830 млн чол., які виробляють ВВП, що оцінюється в 19,7 трлн дол. Основною метою ФТАА є розвиток благополуччя, посилення демократичних цінностей і інститутів, підвищення безпеки, сприяння соціальному розвитку. Ключовими чинниками досягнення колективного економічного росту на американському континенті, підвищення життєвих стандартів, підвищення умов праці всіх, що проживають на американському континенті, є розвиток вільної торгівлі і підвищення економічної інтеграції. Визнається необхідність прийняття до уваги різниці в рівнях розвитку і розмірах економік країн, що входять в цю зону, з метою створення можливостей повномасштабної участі всіх країн в інтеграційних процесах [3].

Новим явищем у загальній тенденції посилення регіональної інтеграції можна вважати спроби встановлення взаємних угод щодо вільної торгівлі як з боку розвинених країн, так і тих, що розвиваються. Наприклад, набрала чинності 1 січня 1994 р. Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА). До НАФТА входять США, Мексика і Канада. Правила НАФТА розроблені з урахуванням вимог ГАТТ/СОТ і відповідно до цих правил. Угода НАФТА має велике значення для всіх, хто займається торгівлею з будь-якою із країн-членів. НАФТА містить програму економічної інтеграції, відповідно до якої країни-члени повинні протягом 15 років після набуття нею чинності поступово ліквідувати всі перешкоди в торгівлі між собою. У рамках цієї угоди товарообіг США вже у перші роки діяльності зріс на 44 %.

Деякі країни Латинської Америки утворили регіональне об'єднання МЕРКОСУР, а потім митний союз, гармонізували тарифне законодавство, відмінили нетарифні бар'єри.

Форум Азійсько-Тихоокеанської економічної співпраці (АТЕС) – міжурядова організація, покликана розвивати вільну торгівлю й інвестиції, і через них сприяти економічному розвитку регіону. Це завдання АТЕС успішно виконує. З моменту створення 1989 р. ВВП регіону потроївся. За даними оприлюдненого в 2007 р. звіту міністра торгівлі Австралії, економіки країн АТЕС розвиваються значно швидше, ніж у решти світу. Якщо 1989 р. валовий внутрішній продукт на душу населення в АТЕС приблизно дорівнював середньосвітовому – 5205 доларів США, 2006 р. він становив уже 14000 доларів, а середньосвітовий – тільки 10305. Економіки АТЕС виробляють понад половину світового валового внутрішнього продукту і здійснюють понад 47 % світової торгівлі. Наразі їх 21: Австралія, Бруней, В'єтнам, Гонконг, Індонезія, Канада, КНР, Республіка Корея, Малайзія, Мексика, Нова Зеландія, Папуа-Нова Гвінея, Перу, Росія, Сінгапур, США, Таїланд, Тайвань, Філіппіни, Чилі та Японія [4].

Дещо більшою мірою регулювання і одночасно невизначеності щодо спільної зовнішньоторговельної політики відзначаються угоди в рамках СНД та інших регіональних угруповань, в яких беруть участь Росія, Україна та інші республіки колишнього СРСР. Така тенденція регіоналізації світової торгівлі оцінюється неоднозначно.

Прихильники регіональних торговельних угод стверджують, що останні не тільки дають змогу країнам набагато більшою мірою лібералізувати торговельні й інвестиційні бар'єри, ніж це можливо в рамках багатосторонніх торговельних переговорів, але й виходити за рамки лібералізації торгівлі, забезпечуючи прийняття важливих кроків щодо узгодження правил торгівлі, встановлюючи мінімальні норми її регулювання і забезпечення визнання норм і практики інших країн. Ці тенденції поліпшують доступ до зовнішніх ринків.

Критики стверджують, що двосторонні угоди призводять до появи в основному ефектів відхилення торгівлі, ніж її створення; підривають основи формування багатобічного механізму регулювання світової торгівлі в рамках СОТ. Існує думка, що менш розвинені країни мало що отримують від цих процесів, адже вони або не залучені в подібні угоди, або є слабшими партнерами.

Загалом, країни, прагнучи реформувати національні економіки, розширити доступ до ринків розвиненіших країн, створення регіональних інтеграційних об'єднань розглядають як ефективний спосіб досягнення своєї мети. Для них дуже важливо не залишатися осторонь міжнародних інтеграційних процесів, на периферії регіональних і світової економік. Для неконкурентних і слабоконкурентних національних економік світове і регіональні економічні співтовариства можуть запропонувати інші економічні механізми їх залучення до міжнародного економічного обміну [5].

Висновки. На сучасному етапі розвитку міжнародної торгівлі важливою тенденцією є взаємодія країн у рамках певних інтеграційних об'єднань. На сьогодні таких об'єднань існує дуже багато і з кожним роком їх кількість зростає великими темпами. Найбільш поширеною формою торгових угод є зони вільної торгівлі. Загалом, тенденція регіоналізації оцінюється неоднозначно: регіональні торговельні угоди мають як своїх прихильників, так і критиків.

Література

1. Шнырков А. Зоны свободной торговли в мировой экономике// Финансовые рынки и ценные бумаги. – 2007, № 5 – С. 24-25.
 2. Хасбулатов Р.И. Мировая экономика. – М.: Экономика, 2001. – 161 с.
 3. [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.polpred.com/country/ca/free.html?book=731&country=72&id=4808&act=text>.
 4. [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://www.wto.in.ua/?lang=ua&get=wto_news&id.
 5. Мельник Т.М. Міжнародна торгівля товарами в умовах глобальної конкуренції: Монографія. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. – 396 с.
-

УДК 330.332: 336.717

Ст. викл. Л.Г. Кльоба, канд. екон. наук –
Львівська КА; аспір. В.Л. Кльоба – Університет банківської справи
Національного банку України, м. Київ

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

В умовах боротьби з наслідками фінансової кризи з метою забезпечення прибуткової діяльності і підвищення позитивного іміджу, на сьогодні особливого значення для банків набуває необхідність вдосконалення ризик-менеджменту. Запропоновано практичні рекомендації щодо розвитку та вдосконалення цього важливого напрямку банківського менеджменту.

*Senior teacher L.G. Kloba – L'viv commercial academy;
post-graduate V.L. Kloba – University of banking
of the National bank of Ukraine, Kyiv*

Risk-management of commercial bank

In the conditions of fight against the consequences of financial crisis, and with the purpose of providing of profitable activity increase of positive image, on this time of the special value the necessity of perfection of risk-management acquires for banks. In the article practical recommendations are offered in relation to development and perfection of this important direction of bank management.

Актуальність теми дослідження

Перехід України на шлях ринкових перетворень визначив її розвиток в руслі загальносвітових тенденцій. Перехід до принципово нових економічних відносин закономірно привів до необхідності постановки і вирішення нових для українських комерційних банків завдань, пов'язаних із значним збільшенням концентрації ризиків в їх діяльності.

Оскільки комерційні банки, як і вся банківська система загалом, покликані уособлювати надійність і безпеку, очевидно є необхідність розроблення та впровадження прийнятних і перевірених методів формалізації і оцінки ризиків, виявлення значимих критеріїв, а також розроблення і впровадження чітко налагодженої системи прийняття рішень, що базується на отриманих даних і приводить до ефективного результату (прибуткової діяльності та позитивного іміджу банківської установи).

Тому дослідження проблем подальшого вдосконалення функціонування банківської системи, зокрема процесу управління ризиками, привертає увагу як зарубіжних, так і вітчизняних науковців і практиків. Теоретичні, методичні аспекти ризик-менеджменту відображені в роботах провідних вітчизня-